

Pedofiele chatforums: Taboe of opportuniteit voor wetenschappelijk onderzoek?

Charlotte Mertens¹, Janneke M. Schokkenbroek², Koen Ponnet³ & Wim Hardyns⁴

¹Master in de Criminologische wetenschappen, Faculteit Recht en Criminologie, UGent

²Doctoraatsonderzoekster (FWO-dossiernummer 11K5421N), Onderzoeksgroep IMEC-MICT, Vakgroep Communicatiewetenschappen, Faculteit Sociale Wetenschappen, Universiteit Gent; Vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal Recht, Institute for International Research on Criminal Policy (IRCP), Universiteit Gent

³Professor, Onderzoeksgroep IMEC-MICT, Vakgroep Communicatiewetenschappen, Faculteit Sociale Wetenschappen Universiteit Gent

⁴Professor, Vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal Recht, Institute for International Research on Criminal Policy (IRCP), Universiteit Gent; Gastprofessor, Faculteit Sociale Wetenschappen, Universiteit Antwerpen (corresp.: wim.hardyns@ugent.be)

Pedofilie en pedoseksualiteit zijn veelbesproken thema's in het wetenschappelijk en maatschappelijk debat omtrent kindermisbruik. Echter worden deze twee begrippen frequent door elkaar gebruikt (Declercq, 2008). Pedofilie is de seksuele oriëntatie naar kinderen toe, waar pedoseksualiteit verwijst naar het effectieve misbruikgedrag. Beide kunnen samengaan, maar dit is niet noodzakelijk het geval (Seto et al., 2006; Vanhoeck, 2012). Meer zelfs, pedofielen maken slechts een klein percentage uit van een heterogene groep kindermisbruikers (Frenken 2002; Koeck et al., 2002). Zo kunnen niet alle pedoseksuelen gediagnosticeerd worden als pedofiel aangezien velen worden gedreven door andere factoren en motieven dan een seksuele oriëntatie voor kinderen, zoals middelenmisbruik (Vogeltanz et al., 1999) of eigen slachtofferschap van seksueel misbruik in de kindertijd (Testa et al., 2011). Anderzijds zal niet elke pedofiel zijn seksuele driften en fantasieën in de realiteit brengen (Seto et al., 2006; Vanhoeck, 2012). Een pedofiele persoon kan namelijk door allerlei factoren of persoonlijke overtuigingen weerhouden worden om pedoseksueel gedrag te stellen (Bogaerts et al., 2003).

De last van het hebben van pedofiele gevoelens wordt doorgaans onderschat. Veel pedofielen hebben schuldgevoelens door hun geaardheid en zullen nooit overgaan tot het plegen van kindermisbruik (Hall, 2007). Desondanks is onderzoek dat vertrekt vanuit de invalshoek dat pedofielen kunnen lijden onder hun pedofiele gevoelens zeer schaars. Een mogelijke oorzaak hiervan is het stigma dat op pedofilie rust, waardoor het moeilijk is om 'de pedofiel' als slachtoffer te aanschouwen (Westerkamp & De Vries, 2018). Ook de mening en noden van pedofielen worden maar zelden onderzocht. Nochtans kan dit perspectief zeer waardevol zijn bij onderzoek naar pedofilie. Zo kan het inzicht verwerven in de redenen dat sommige pedofielen toch overgaan tot pedoseksueel misbruik en bijdragen aan een betere hulpverlening, wat mogelijks voor een reductie in kindermisbruik zorgt. Dergelijk onderzoek heeft dus belangrijke implicaties voor de begeleiding en behandeling van seksueel delinquenten en pedofielen (Dienst voor het Strafrechtelijk beleid, 2011; Seto et al., 2001).

Vaak durven pedofielen niet naar buiten te komen met hun pedofiele gevoelens omdat hier een stigma op rust. Het openbaar maken van deze gevoelens kan leiden tot uitstoting in de buurt, jobverlies, verlies van familie en vrienden, enzovoort. Dit zorgt ervoor dat pedofielen het zoeken naar hulp uitstellen en niet over hun klachten gaan praten (Westerkamp & De Vries, 2018). Daarbij weten ze vaak ook niet waar ze terecht kunnen met hun problemen. Omdat veel pedofielen niet vrijwillig in behandeling gaan of bereid zijn hun geaardheid bekend te maken (Grady et al., 2019), is het een zeer moeilijke doelgroep om te bereiken in het kader van

wetenschappelijk onderzoek. Hierdoor zijn onderzoekers vaak genoodzaakt zich in hun onderzoek te focussen op pedoseksuelen die reeds veroordeeld zijn geweest, en dus strafrechtelijke feiten hebben gepleegd (Parr & Pearson, 2019; Tingle et al., 1986). Dit leidt tot een eenzijdig beeld omdat de groep pedofielen die niet handelt naar hun gevoelens niet gerepresenteerd wordt. Dit houdt de onterechte verwarring tussen de termen pedofilie en pedoseksualiteit in stand. Gezien er een significant en belangrijk verschil is tussen beide groepen, is het van uiterst belang om ook onderzoek te doen naar de groep pedofielen die geen strafbare seksuele feiten pleegt. In deze bijdrage bespreken we een methode om pedofiele respondenten toch te bereiken in het kader van wetenschappelijk onderzoek, met name de bevraging via online chatforums¹.

Pedofilie.nl

Door de drempels die pedofielen ervaren om openhartig te zijn over hun gevoelens en ervaringen schieten traditionele offlinemethoden doorgaans te kort bij het werven van pedofiele respondenten. Online liggen er daarentegen wel mogelijkheden om deze doelgroep te bereiken, waarbij anonimiteit gewaarborgd blijft.

In onze zoektocht naar een geschikt online onderzoeksopzet stuiten we op het Nederlandse forum Pedofilie.nl. Mensen met pedofiele gevoelens kunnen hier anoniem met elkaar praten over het ervaren van en omgaan met deze gevoelens. Het forum werd in 2004 opgericht en zet zich in voor pedofielen die begrijpen en respecteren dat seksueel contact met kinderen niet kan. Enkele keren per maand wordt het forum geopend waarbij per avond één topic besproken wordt, zoals omgaan met verliefdheid of eenzaamheid. Dit alles wordt beheerd en begeleid door een team van moderators welke zelf pedofiel zijn. Eens per maand is er ook een hulpverlener in de chat aanwezig voor diegenen die hier behoefte aan hebben (Pedofilie.nl, z.d.).

Er gelden zeer strikte regels en normen in de chat, waarbij privacy enorm belangrijk is. Zo is het niet toegelaten om persoonlijke gegevens van jezelf of anderen te delen. Alle gebruikers moeten een schuilnaam en een anoniem e-mailadres gebruiken. Daarbij mag je geen links of bestanden delen in de chat. Ook de inhoud van de gesprekken mogen geen seksueel getinte

¹ Deze bijdrage is gebaseerd op het masterproefonderzoek van Charlotte Mertens (2021) naar de perceptie van pedofielen op virtuele kinderpornografie (promotor: Wim Hardyngs).

beschrijvingen van kinderen bevatten. De chatroom hanteert de visie dat seksueel contact met kinderen niet kan, elk ander betoog waarom het wel zou kunnen is dus niet toegestaan. Om dit allemaal in goede banen te leiden zijn er verschillende moderatoren aanwezig, waarbij iedere avond één verantwoordelijke wordt aangeduid. Deze ziet erop toe dat alle regels strikt worden nageleefd (Pedofilie.nl, z.d.).

Dit forum staat open voor onderzoekers en studenten in het kader van hun wetenschappelijk onderzoek. Deelnemers mogen enkel benaderd worden voor een interview of onderzoek na toestemming van de moderatoren. Onderzoekers dienen contact op te nemen door een e-mail te sturen naar het algemeen e-mailadres. Het team van moderatoren bekijkt dan of het betreffende onderzoek een plaats heeft in de chat en wanneer deze georganiseerd zou kunnen worden. De onderzoeker wordt vervolgens toegelaten tot de chat en krijgt de kans om vragen te stellen (Pedofilie.nl, z.d.).

Ethische aspecten

Onderzoekers dienen ervan op de hoogte te zijn dat ze de veilige haven van de respondenten betreden, waar men niet zomaar te pas of te onpas vragen kan komen stellen. Dit is een belangrijke afweging die iedere onderzoeker moet maken. Het spreekt voor zich dat de inhoud van het onderzoek, en de manier waarop de opzet en doelstelling van het onderzoek wordt toegelicht aan de beheerders van het forum, zal meespelen in het al dan niet toegang krijgen tot een dergelijk online chatforum. Deze specifieke doelgroep heeft veel last van stigmatisering en veroordeling vanuit de maatschappij (Grady et al., 2019). Ze voelen zich reeds constant uitgesloten, waardoor de kans op medewerking aan een onderzoek dat dit stigma zou versterken zeer klein is.

Aan iedere gebruiker individueel toestemming vragen zou het vlotte verloop van het gesprek ernstig verstoren. *Informed consent* moet hier op een meer impliciete manier verkregen worden, waarbij de onderzoeker bijvoorbeeld aan het begin aangeeft dat iedereen die deelneemt aan het gesprek impliciet toestemming geeft. Gedurende het gehele onderzoek en ook bij de disseminatie van onderzoeksresultaten moet de privacy van de respondenten vanzelfsprekend gewaarborgd blijven (O’Gorman & Vander Laenen, 2010). Doordat de gebruikers van het forum niet identificeerbaar zijn, wordt anonimiteit reeds gewaarborgd. Echter, ondanks dat de gebruikers een niet-identificeerbare gebruikersnaam hanteren, hebben zij vaak doorheen de jaren een identiteit gecreëerd binnen de chatroom. Hierdoor is het aangeraden om deze

gebruikersnamen te pseudonimiseren, zeker wanneer de gegevens voortkomen uit privéchats (Decorte & Zaitch, 2018).

Ervaringen uit eigen onderzoek

Ons eigen onderzoek kende als doel om de mening van pedofielen over de toepasbaarheid van virtuele kinderpornografie als behandeltechniek te onderzoeken. Om in gesprek te gaan met pedofielen hebben wij een beroep gedaan op het chatforum. In wat volgt delen wij onze ervaringen met deze onderzoeksaanpak. Allereerst ging één van de onderzoekers [CM] op prospectie tijdens een chatavond om te ontdekken hoe dit forum juist te werk gaat. Meteen bij het toetreden tot de algemene chat werd zij via een privébericht benaderd door een moderator. Er werd gevraagd zichzelf te identificeren en het doel van de toetreding uit te leggen. Hieruit blijkt reeds dat de controle op en tegelijkertijd de bescherming van de gebruikers voorop wordt gesteld. Ondanks dat dit niet het initiële plan was, stelde CM zichzelf en het onderzoek kort voor aan de moderator. Deze lichtte toe dat er een mail moest gestuurd worden naar het algemene e-mailadres, waarna de moderatoren samen bekijken of er ruimte is voor het thema van het onderzoek. Men kan dus niet zomaar het chatforum betreden, hiervoor is expliciete toestemming nodig, die pas gegeven wordt na het bekijken van een heldere en verifieerbare reden/doelstelling. Ook in de algemene chat werd gevraagd zichzelf voor te stellen en werd doorgevraagd naar het onderzoek. CM maakte tevens duidelijk dat de onderzoekers zich zeer bewust zijn van het significante verschil tussen een pedofiel en een pedoseksueel. Ook werd het perspectief van waaruit het onderzoek werd gevoerd, benadrukt: pedofielen die worstelen met hun gevoelens hebben recht op een adequate hulpverlening. Alle chatgebruikers reageerden zeer positief en waren aangenaam verrast. Dit creëerde een algemeen gevoel van vertrouwen. Ondanks dat het eerste contact niet verlopen is zoals gepland, bleek achteraf dat dit een zeer goede manier was om de drempel tot een eerlijk en open gesprek te verlagen.

Na het mailen van een informatiebrief, reageerden de moderatoren vrij snel positief en werd een datum vastgelegd. Daarbij postten de moderatoren een oproep in de algemene chat met een aankondiging van het onderzoek. Vóór de chatavond plaatsvond, dienden de vragen die gesteld zouden worden doorgestuurd te worden naar de verantwoordelijke moderator. Na goedkeuring van de moderator kon de chatavond plaatsvinden. Er waren negentien gebruikers online, waarvan elf actief deelnamen aan de conversatie. Snel werd duidelijk dat een bevraging van een groot aantal respondenten via een chatforum een aantal keerzijden met zich kan meebrengen.

De chat werd geopend met een informatief bericht over het onderzoek. Hierna stelde iedereen zichzelf voor aan de hand van hun gebruikelijke vermelding van gebruikersnaam, leeftijd, geslacht, alsook hun voorkeur (bijvoorbeeld: jongens 6-9 jaar). De moderator gaf van in het begin aan dat er geen volgende vraag mocht gesteld worden tot iedereen had geantwoord. Dit is begrijpelijk, hoewel dit ervoor zorgde dat het gesprek enorm traag verliep en respondenten afhaakten door de lange wachttijd tussen de vragen. Aangezien een chatavond ‘slechts’ twee uur duurt, was er een bepaalde tijdsdruk. Desondanks dat het onderzoek op voorhand was aangekondigd, was niet iedereen gediend met het thema. De gebruikers die deze avond nood hadden aan steun van gevoelsgenoten, waren begrijpelijkerwijs teleurgesteld.

Bijkomend was een groot verschil op te merken tussen meningen en bekendheid met het onderwerp. Bepaalde respondenten waren zeer bekend met virtuele kinderpornografie en hadden een uitgesproken mening. Andere respondenten waren in het begin reeds verward met de concrete definitie van het begrip. Dit maakte dat het gesprek stroef verliep en er veel tijd verloren is gegaan met het discussiëren over wat virtuele kinderpornografie juist omvatte. Hierdoor ontstond er onderling wat onenigheid en irritatie tussen de respondenten. Daarbovenop viel één van de onderzoeksvragen met betrekking tot de toegankelijkheid van virtuele kinderpornografie online in slechte aarde bij sommige respondenten en moderators. Ondanks dat de vraag eerder was goedgekeurd door de verantwoordelijke moderator, vonden anderen het niet gepast. Omwille van deze onduidelijkheden en bezwaren werd het groepsgesprek halfweg stilgelegd door de moderators. Toch boden hierna enkele respondenten zich vrijwillig aan om het interview privé af te maken waardoor nog vijf individuele interviews afgenomen konden worden.

Achteraf gezien kwam dit ten goede van het onderzoek omdat tijdens de privégesprekken meer in detail doorgevraagd kon worden, waardoor nog veel extra kennis werd gegenereerd. De respondenten gaven aan dat ze, door de grote verscheidenheid aan meningen in de groep, zich niet volledig op hun gemak voelden om vrijuit te spreken over het onderwerp. Het is belangrijk hierbij te vermelden dat diegenen die zich aanboden voor een privégesprek een sterk positieve of negatieve mening hadden omtrent virtuele kinderpornografie. Respondenten die een meer genuanceerde kijk op het onderwerp hadden, voelden niet de behoefte om hier door middel van een individueel gesprek verder over uit te weiden. Bijgevolg zou het kunnen dat bepaalde meningen over- en onderbelicht werden in ons onderzoek.

Aanbevelingen

Bevragingen via chatforums zoals Pedofilie.nl bieden een waardevolle mogelijkheid voor onderzoekers om deze doelgroep toch te bereiken, maar dit is zeker niet voor ieder onderzoek de ideale methode. Hierna volgen enkele aanbevelingen voor onderzoekers die besluiten om van deze methode gebruik te maken in hun onderzoek.

Vanzelfsprekend zal de inhoud, het perspectief en de doelstelling van het onderzoek meewegen of men via dergelijke chatforums succesvol respondenten zal kunnen werven of niet. Pedofielen hebben veel last van stigmatisering waardoor een onderzoek dat dit stigma zou versterken weinig kans heeft om toegelaten te worden tot een chatroom. Deze chatrooms dienen in de eerste plaats om pedofielen die lijden onder hun gevoelens een uitlaatklep te geven en steun te bieden. Daarnaast kan het belastend zijn voor een chatroom en voor de gebruikers wanneer er constant onderzoek wordt uitgevoerd. Onderzoekers moeten het respecteren indien er gedurende een bepaalde periode geen toelating wordt gegeven voor wetenschappelijk onderzoek.

Onderzoekers dienen de afweging te maken of het onderzoek best wordt uitgevoerd in een groepschat of via privéchats. In ons eigen onderzoek is gebleken dat virtuele kinderpornografie een te controversieel onderwerp is om uitgebreid te bespreken in een groepschat. Dit is niet alleen nefast voor het verloop van het onderzoek, maar het laat ook chaos en onenigheid achter in een groepschat die dient als veilige haven voor de respondenten. Daarbij heeft het een negatieve impact op de verwelkoming van toekomstige onderzoeken door het forum. Een beperking van een groepschat is dat deze niet tot veel informatiesaturatie leidt, omdat je veel meningen en weinig diepte krijgt. Ook de strikte regels en de rol van de moderatoren zorgen ervoor dat niet alles bevraagd kan worden. Om deze reden wordt idealiter gebruik gemaakt van beide gespreksvormen. Zo wordt informatie zowel in de breedte, via een groepschat, als in de diepte, via privéchats, verworven. Privéchats worden overigens niet gemonitord door moderatoren waardoor onderzoekers een stuk meer bewegingsruimte hebben tijdens het bevragen. Desondanks dit gebrek aan controle, dienen onderzoekers er zelf op toe te zien dat de gestelde gedragsregels gehandhaafd blijven in een privéchat.

Het blijkt een positief effect te hebben op de werving van respondenten wanneer onderzoekers zich op voorhand voorstellen in een groepschat en hierbij benadrukken dat het onderzoek

vertrekt vanuit de externe doelstelling pedofielen hulp te kunnen bieden. Door op deze manier een onderzoeker beter te leren kennen, zakt het wantrouwen van de gebruikers en stijgt de bereidwilligheid om deel te nemen aan een groepschat en eventuele privéchats.

Tot slot is aan te raden de interviewvragen door meerdere moderatoren te laten goedkeuren. Aangezien pedofielen met veel stigma te maken hebben, dient men op de hoede te zijn met de uitspraken die men doet. Doordat onderzoeken naar pedofilie vaak delicate onderwerpen betreffen, kunnen deze snel op een foute manier geïnterpreteerd worden bij de respondenten. In ons eigen onderzoek had slechts één moderator de vragen goedgekeurd, met als gevolg dat een interviewvraag in slechte aarde viel bij andere moderatoren en respondenten, wat het einde van het interview betekende.

Sterktes en beperkingen

Het bevragen via online chatforums is een efficiënte methode om moeilijk te bereiken groepen te includeren in wetenschappelijk onderzoek. Hieraan zijn een aantal sterktes verbonden. Een eerste sterkte is dat deze onderzoeksmethode een volledig anonieme bevraging van de respondenten betreft waardoor meer gevoelige informatie verkregen kan worden dan in een *face-to-face* interview (Van den Broek, 2010). Een tweede sterkte betreft het gegeven dat respondenten niet bereikt worden via traditionele kanalen, zoals hulpverleningsinstanties, waardoor ook respondenten deelnemen die nooit hulp zochten. Hierdoor ontstaat meer variatie in de bereikte groep respondenten.

Deze onderzoeksmethode kent echter ook enkele beperkingen. De grootste beperking is de gebrekkige representativiteit in de steekproef. Pedofielen zijn inherent minder bereid om te rapporteren over hun meningen en ervaringen door de stigma's die zij ervaren. Zij die hier wel toe bereid zijn vormen slechts een kleine, niet-representatieve groep. Ondanks dat onderzoekresultaten verkregen via gesprekken uit het chatforum wel degelijk een beeld kunnen schetsen van de meningen van pedofielen, zullen deze allicht niet te generaliseren zijn naar alle pedofielen. Bijkomend lijkt er in de chatroom, voor zover bekend, weinig variabiliteit te zijn in afkomst, geslacht en leeftijd. Ook door praktische overwegingen wordt slechts een kleine groep pedofielen bereikt via dit forum. Niet iedereen beschikt over een computer en internet en niet elke pedofiel voelt zich aangesproken tot een dergelijk forum. Daarnaast is er door het delicate onderwerp van het onderzoek een grote kans dat respondenten in de chatroom niet interactief deelnemen aan het gesprek. Kortom, de resultaten van het onderzoek zijn volledig

afhankelijk van de bereidheid tot medewerking en de eerlijkheid en openheid van de betrokken respondenten.

Daarnaast kennen bevragingen via online chatforums enkele nadelen ten opzichte van *face-to-face* interviews. Een eerste nadeel is dat de onderzoeker geen zicht heeft op de non-verbale communicatie van de respondenten. Dit kan tot gevolg hebben dat antwoorden verkeerd worden geïnterpreteerd of dat ze onduidelijk zijn (Bowden & Galindo, 2015). Ook neemt een interview via online chatforums veel tijd in beslag door het intikken van berichten. Hierdoor kan de concentratie van de deelnemers afnemen, en kan het moeilijk zijn om de *flow* in het gesprek te houden. Daarbij kent een chatgesprek een typische vorm van miscommunicatie waarbij zowel de interviewer als de geïnterviewde tegelijk typen. Dit kan tot verwarring leiden omdat de chronologie van het gesprek verloren kan gaan (Opdenakker, 2010).

Maatschappelijke relevantie

Veel pedofielen durven de stap naar de hulpverlening niet zetten omwille van het stigma dat op pedofilie rust. De respondenten in ons onderzoek gaven duidelijk aan veel hulp te hebben aan het anonieme contact met mensen die dezelfde gevoelens ervaren. Daarbij vinden ze dat richtlijnen en hulptrajecten zich moeten baseren op kennis vanuit onderzoek en niet op emotie. Volgens de respondenten wordt een pedofiel nu te vaak als een potentieel gevaar gezien en behandeld om potentieel kindermisbruik te voorkomen, terwijl dit vaak niet de hulpvraag is. Het kan waardevol zijn om na te gaan of een verdere investering in dergelijke anonieme chatforums de moeite loont en welke oplossingen deze kunnen bieden. Hierbij dient zowel rekening gehouden te worden met mogelijke positieve effecten ten aanzien van de hulpvragen, als negatieve effecten, zoals het gebrek aan adequate controle door meerdere moderatoren.

Bibliografie

Bogaerts, S., Goethals, J., & Vervaeke, G. (2003). *De verleiding uit onvermogen:*

interpersoonlijke factoren en pedoseksualiteit. Universitaire Pers Leuven.

Bowden C., & Galindo S. (2015). Interviewing when you're not face-to-face: The use of

email interviews in a phenomenological study. *International Journal of Doctoral*

Studies, 10, 79-92. <https://doi.org/10.28945/2104>

- Declercq, F. (2008). Seksueel misbruik van kinderen. In F. Declercq (Red.), *Seksuele, geweld- en levensdelicten. Psychopathologie van daders* (pp. 17-45). Acco.
- Decorte, T., & Zaitch, D. (2018). *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*. Acco.
- Dienst voor het Strafrechtelijk beleid (2011). *Evaluatie van de samenwerkingsakkoorden inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik. Empirisch onderzoek*. http://www.dsb-spc.be/doc/pdf/EVA_SA_evaluatierapport_NL.pdf
- Frenken, J. (2002). Seksuele misdrijven en seksuele delinquenten. In P.J. Koppen van, D.J. Hessing, H.L.G.J. Merckelbach, & H.F.M. Crombag (Reds.), *Het recht van binnen. Psychologie van het recht* (pp. 139-176). Uitgeverij Kluwer.
- Grady, M. D., Levenson, J. S., Mesias, G., Kavanagh, S., & Charles, J. (2019). "I can't talk about that": Stigma and fear as barriers to preventive services for minor-attracted persons. *Stigma and Health*, 4(4), 400. <https://doi.org/10.1037/sah0000154>
- Hall, R. C. W. (2007). A profile of pedophilia: Definiton, characteristics of offenders, recidivism, treatment outcomes, and forensic issues. *Mayo Clinic Proceedings*, 82(4), 457- 471. <https://doi.org/10.4065/82.4.457>
- Koeck, S., Beek, D. van, & De Doncker, D. (2002). Classificatie van pedoseksuelen en verkrachters. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 26, 37-45.
<https://www.politieacademie.nl/kennisenonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/74908.pdf>
- Mertens, C. (2021). Virtuele kinderpornografie door de lens van pedofielen: een verkennend onderzoek. (Masterscriptie) [Scriptiebank].
https://www.scriptiebank.be/sites/default/files/thesis/2021-10/Mertens_Charlotte_Masterproef_2021.pdf

- O’Gorman, A., & Vander Laenen, F. (2010). Ethische aspecten van het kwalitatief onderzoek. In Decorte, T., & Zaitch, D. (Reds.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (pp. 531-557). Acco.
- Opdenakker, R. (2010). Interviewen via MSN en e-mail. *Kwalon*, 15 (2), 24-31.
- Seto, M. C., Cantor, J. M., & Blanchard, R. (2006). Child pornography offenses are a valid diagnostic indicator of pedophilia. *Journal of Abnormal Psychology*, 115(3), 610-615. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.115.3.610>
- Seto, M. C., Maric, A., & Barbaree, H. E. (2001). The role of pornography in the etiology of sexual aggression. *Aggression and Violent Behavior*, 6, 35-53. [https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(99\)00007-5](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(99)00007-5)
- Parr, J., & Pearson, D. (2019). Non-offending minor-attracted persons: Professional practitioners' views on the barriers to seeking and receiving their help. *Journal of Child Sexual Abuse*, 28(8), 945-967. <https://doi.org/10.1080/10538712.2019.1663970>
- Pedofilie.nl. (z.d.). <https://www.pedofilie.nl>
- Testa, M., Hoffman, J. H., & Livingston, J. A. (2011). Intergenerational transmission of sexual victimization vulnerability as mediated via parenting. *Child abuse & neglect*, 35(5), 363-371. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2011.01.010>
- Tingle, D., Barnard G. W., Robbins, L., Newman, G., & Hutchinson, D. (1986). Childhood and adolescent characteristics of pedophiles and rapists. *International Journal of Law and Psychiatry*, 9(1), 103-116.
- Van den Broek, S. (2010). Interviews via e-mail: goede basis voor een vertrouwelijke relatie?. *Kwalon*, 15(2). 18-23.
- Vanhoeck, J. (2012). *Ik beken. Plegers van zedenfeiten geportretteerd*. Vrijdag.
- Vogeltanz, N. D., Wilsnack, S. C., Harris, T. R., Wilsnack, R. W., Wonderlich, S. A., & Kristjanson, A. F. (1999). Prevalence and risk factors for childhood sexual abuse in

women: National survey findings. *Child Abuse & Neglect*, 23(6), 579-592.

[https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(99\)00026-5](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(99)00026-5)

Westerkamp, R., & De Vries, T. (juli 2018). *Het doorbreken van stigmatisering bij pedofilie*.

<http://www.venvn-spv.nl/pdfs/vakblad/sppdf/sp125/SP125-juli2018-hoofd04.pdf>